

Neuvonpito on keskeistä vähemmistöpolitiikassa, sanoo Lennart Rohdin, ja kehottaa jokaista vähemmistöjen etujen ajajaa olemaan sekä kärsimätön että kärsivällinen

Mitä pidempään juttelen Lennart Rohdinin, Tukholman läänin lääninhallituksen vähemmistöyksikön johtajan kanssa, sitä enemmän vahvistuu vaikutelma siitä että edessäni todellakin istuu ”Herra Vähemmistölaki”. Hänen ja hänen neljän työtoverinsa tehtävänä on yhdessä Saamelaiskäräjien kanssa valvoa kuinka vähemmistölakia noudatetaan. Ei ihan mikä tahansa pikkutehtävä!

Aivan ensimmäiseksi käynnistettiin jättiläismäinen koulutuskoneisto, kun laki vähemmistöistä ja vähemmistökielistä tuli voimaan vuonna 2010. Viime talvena oli tarkoitus kouluttaa kaikkien läänien kaikki kunnat niistä oikeuksista ja velvollisuuksista, joita laki antaa viidelle kansalliselle vähemmistölle koko maassa. Kahdessatoista maan lääneistä saatiin tämä koulutus toteutettua kyseisen läänin lääninhallituksen ja Lennart Rohdinin ja hänen kollegoidensa yhteistyönä. Erityisiä vaatimuksia kohdistuu niihin kuntiin ja maakäräjiin, jotka kuuluvat suomen kielen, meänkielen ja/tai saamen kielen hallintoalueeseen, mutta perusturva koskee yleisesti koko maata. Sen piiriin kuuluvat kaikki viisi kansallista vähemmistöä, myös juutalaiset ja romanit. Koulutuksen osalta on toistaiseksi tavoitettu parhaiten hallintoaluekunnat, vaikka kunnat sen ulkopuolella tarvitsisivat sitä enemmän. Osa kunnista ei edes tiedä että laki koskee koko maata.

Näin lain soveltamisen alkuvaiheessa Lennart Rohdin on nähnyt ensisijaisena tehtävänänsä tukea ja kouluttaa, koska kysymys on ollut uusi kaikille.

Lain edellyttämä työskentelytapa on sitä paitsi jotain aivan uutta Ruotsin julkishallinnossa. Ei siis pidä tehdä päätöksiä vähemmistöjen pään yli vaan päätöksiä sen jälkeen, kun on pidetty neuvonpito vähemmistöryhmien kanssa.

- Tämä on aivan uusi käytäntö ruotsalaisessa hallinnossa, uusi asia jossa tehdään aivan päinvastoin kuin aiemmin, ja kestää ennen kuin ihmiset on saatu oppimaan uutta. Työssä tämän tiedon levittämiseksi Ruotsin uudesta vähemmistöpolitiikasta täytyy olla sekä kärsimätön että kärsivällinen, on edistettävä tätä prosessia, mutta myös pidettävä mielessä että kysymys on mekanismeista joiden muuttaminen vie pitkän ajan.

Tämän tehtävän, että tavoitetaan kaikki jotka työskentelevät hallinnonaloilla, joiden tarkoitus on edistää koulutusta vähemmistöasioissa ja ymmärtämystä vähemmistöasioita kohtaan, Lennart Rohdin kuvailee jättiaskeleeksi. Ja matkan varrella ilmenevästä pienestä turhautumisesta huolimatta hän sanoo että ei olisi uskonut että päästään näin pitkälle kuin on tehty.

- Työssäni törmään usein käsitykseen että Ruotsi on homogeeninen maa, ja hän odotti kohtaavansa myös vastarintaa tämän vallitsevan omakuvan vuoksi. Tätä näkemystä Ruotsista homogeenisena maana hän kuvailee pehmeänä peittona, jota on ollut vaikea nostaa pois. Esimerkiksi kansakoulun vanhassa lukukirjassa ei ollut jälkeäkään monikulttuurisuudesta. Mutta kun vastaanottajille on selvinnyt, että Ruotsissa on aina ollut monikulttuurisuutta, on saatu mahtavia ahaa-elämyksiä. Asia on otettu vastaan vastaheränneen uteliaisuudella ja positiivisella palautteella niiden joukossa jotka ovat omaksuneet asian.

- Vain harvat loukkaantuvat siitä, että kuva yhtenäisestä Ruotsista ei pidä paikkaansa.

Ruotsin vähemmistöpolitiikka perustuu siis neuvonpidolle vähemmistöjen kanssa, ei vain teoriassa vaan myös käytännössä. Neuvonpitomenettely on epätavallinen ja aivan vastakkainen suhteessa aiempaan ruotsalaiseen hallintokäytäntöön. Tässä aloitetaan alhaalta käsin. On kuntia, joissa ei ole tapahtunut kovinkaan paljon.

Kun Lennart Rohdin on saanut kysymyksiä kunnilta, jotka eivät tiedä miten neuvonpitomenettelyn kanssa tehdään, hän on vastannut suunnilleen näin:

- Ryhtykää toimeen kutsumalla neuvonpitoon, istukaa alas, ottakaa valkoista paperia ja kysykää: mitä haluatte meidän tekevän? Pian teillä on kasa kysymyksiä käsiteltävänä.

Hän ei koe kohtaavansa vastustusta, pikemminkin tietämättömyyttä ja takaperoisuutta.

Lennart Rohdin näkee vahvan kytköksen kuntiin erityisesti valittujen koordinaattoreiden ja menestyksekkään vähemmistöpolitiikan välillä. Mutta koordinaattorin toimeksianto toisaalta vähemmistökentässä ja toisaalta hallintokentässä voi myös luoda rooliristiriitoja. Jos koordinaattori tulee vähemmistöryhmästä ja jos häneltä puuttuu aiempi verkosto kunnan organisaatiossa, on olemassa riski että koordinaattoria pidetään vähemmistöryhmän edustajana.

- Ruotsinsuomalaisten on vaikeampi esittää vaatimuksia jos koordinaattoria pidetään "omana". Jos koordinaattori taas on rekrytoitu kunnan sisältä, hänet saatetaan kokea kunnan edustajaksi.

Rohdinin mukaan on osoittautunut, että koordinaattorin jolla on hallintotausta, on helpompi päästä eteenpäin.

Lain mukaan neuvonpidon täytyy antaa "todellinen vaikutusmahdollisuus". Hyvää neuvonpitoa Lennart Rohdin kuvailee dialogiksi yhdenvertaisilla ehdoilla.

- On tärkeää että he joilla todella on hallinnollinen vastuu ovat mukana neuvonpidossa, ja että päätös johon päädytään kuvastaa neuvonpitoa. Jos vain koordinaattori hoitaa neuvonpidon, voi olla vaikeaa saavuttaa hallinto.

Neuvonpidossa ei ole oleellista vain tulokset, vaan itse prosessi. Sen jälkeen kun päätökset tehdään, täytyy noudattaa normaalia päätöksentekojärjestystä, mutta neuvonpitoprosessin tarkoituksena on antaa monipuolinen ja parempi päätöstentien perusta. Jos vähemmistöjen taholta tulee sen tyyppistä kritiikkiä kuin että: "meitä ei kuunnella", tai jos kunta miettii onko se tehnyt oikein, he/ne saavat Lennart Rohdinilta kehotuksen ottaa selvää kuinka päätös syntyi. Kuinka neuvonpidon kanssa kävi? Yritettiinkö? Oliko jokin prosessi? Lennart Rohdinin mielestä vaikuttaa sille, että tässä prosessissa poliitikkojen on helpompi antaa ja ottaa kuin virkamiesten.

Parhaillaan on meneillään projekti neuvonpidon kehittämiseksi. Toukokuussa 2012 pidettiin ensimmäistä kertaa neuvonpitotapaaminen kansallisella tasolla, jossa ruotsinsuomalainen ryhmä päätti asialistasta sekä ajasta ja paikasta. Syksyksi suunnitellaan kuntien ja neuvonpitoryhmien kanssa konferenssia, jossa valaistaan asiaa hyvillä esimerkeillä. Yhteistyötä on suunnitteilla Euroopan neuvoston, Nuorisohallituksen ja Työvoimaministeriön kanssa.

Lennart Rohdin on vakuuttunut siitä, että vähemmistöpolitiikan täytyy toimia paikallisesti, jotta se onnistuisi. Lennart Rohdinilla on konkreettinen kehoitus ruotsinsuomalaisille vanhemmille pitää suomi-seuroja tärkeinä etujärjestöinä, jonka roolin uusi vähemmistölaki niille antaa ja joiden kautta voidaan ajaa omia asioita.

- Valtio tai yhteiskunta eivät voi koskaan saada aikaan muuta kuin luoda edellytykset vähemmistöille. Ne jotka katsovat kuuluvansa vähemmistöihin toteuttavat omat tavoitteensa pyytämällä niitä asioita joita ne tarvitsevat. Siis, pyytäkää!

Ruotsinsuomalaiset järjestöt ovat jo osoittaneet menestyksestä paikallista aktivointia niissä tapauksissa kun kunta on itse hakenut liittymistä hallintoalueeseen. Siitä, että on suosittua olla mukana, kertoo se, että seitsemän uutta kuntaa odottaa tällä hetkellä vastausta hakemuksiinsa. Näiden kuntien mukaan pääsyn jälkeen ovat Ruotsin suurimmista kaupungeista vain Malmö ja Helsingborg suomen kielen hallintoalueen ulkopuolella.

- Uuden lain myötä joka merkitsee niin suurta suunnanmuutosta kuin mitä vähemmistölaki, on selvää että alussa pienestä joukosta ihmisiä tulee tärkeitä. Sen joukon täytyy kasvaa, ja tässä ovat vähemmistöjen keskusjärjestöt ja kuntien koordinaattorit tärkeitä.

Lennart Rohdin on optimisti ja uskoo että asian osaavia tulee lisää. Hän itse saa vapaamman roolin kun hän vuodenvaihteessa 2013 jää eläkkeelle. Silloin hän aikoo alkaa tekemään töitä vähemmistöasioiden kanssa poliittisesti. Hänellä on myös käynyt mielessä kirjan kirjoittaminen, juuri sen vuoksi että lisättäisiin niiden ihmisten joukkoa joilla on asiantuntemusta asiassa.

Lennart Rohdin on itse ruotsalainen, mutta hänellä on suurimman osan elämästään ollut läheiset suhteet Suomeen ja suomalaisuuteen. Hän on syntynyt Uppsalassa, mutta kasvanut Rättvikissä. Kirjasta, joka kertoo Rättvikin ruosuista, hän on löytänyt selityksen monien paikannimien oudolta

kuulostaville nimille: ne ovat suomalaisten nimien ruotsinnoksia 1500- ja 1600-luvuilta, jolloin suomalaiset asuttivat seudun. Kansanmusiikista kiinnostuneena hän myös uskoo joskus kuulevansa että siellä missä suomalaismetsät levittäytyivät, siellä elää ja kukoistaa tänä päivänä ruotsalainen kansanmusiikki.

Lennart Rohdin on tehnyt kolme yritystä muuntaakseen kiinnostuksensa suomen kieltä kohtaan käytännön taidoiksi: 80-luvulla Maahanmuuttovirastossa, myöhemmin Hanasaassa Suomessa ja Suomen Tukholman instituutissa. Eläköitymisensä hän näkee uutena mahdollisuutena onnistua aikomuksessa. Neljäs kerta toden sanoo!

Teksti: Karin Lindfors